

Бриф за политики

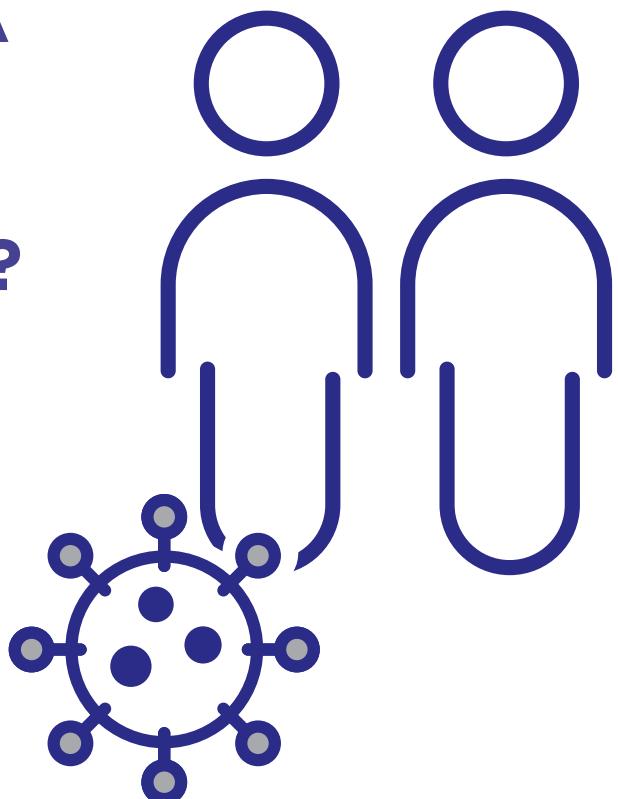
**ДАЛИ
НЕФОРМАЛНИТЕ
РАБОТНИЦИ
ОСТАНАА БЕЗ
ЕКОНОМСКА
ВАКЦИНА
ВО УСЛОВИ
НА КОВИД-19**

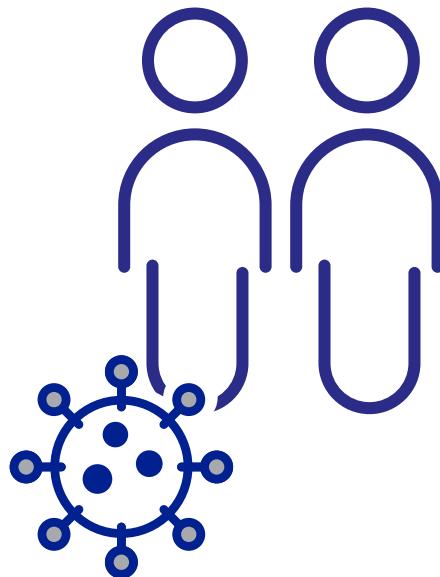

Бриф за политики

ДАЛИ НЕФОРМАЛНИТЕ РАБОТНИЦИ ОСТАНАА БЕЗ “ЕКОНОМСКА ВАКЦИНА” ВО УСЛОВИ НА КОВИД-19?

ОПШТ КОНТЕКСТ - ПРЕДИЗВИЦИ ЗА НЕФОРМАЛНИТЕ РАБОТНИЦИ ВО УСЛОВИ НА ПАНДЕМИЈА ОД КОВИД-19

“

КОИ СЕ НЕФОРМАЛНИ РАБОТНИЦИ?

Самовработени лица кои работат во нивните нерегистрирани субјекти, работодавачи вработени во сопствени нерегистрирани субјекти, членови на домаќинства кои работат во субјекти во формалниот сектор, членови на домаќинства кои работат во субјекти во неформалниот сектор, работници кои неформално работат во субјекти во формалниот сектор, работници кои неформално работат во субјекти во неформалниот сектор.

Пандемијата од КОВИД-19 на глобално ниво, дополнително со рестриктивните мерки беа причина за високи негативни ефекти и последици врз пазарот на труд. Достапните

податоци индицираат на фактот дека **околу 80% од светската работна сила е погодена од оваа рецесија**.

Последиците се особено сериозни во делот на неформалниот сектор и прврремено вработените лица. **Работниците кои функционираат во рамките на неформалната економија**, без оглед на тоа дали се самовработени (работат за своја сметка) или работат за одреден надоместок, **спаѓаат во групата на работници со најголем степен на изложеност од губење на работата и доходите**.

Според Меѓународната организација на трудот, во 2020 година **на глобално ниво околу 2 милијарди луѓе работеле во неформалната економија**. Проценката е дека речиси 1,6 милијарди неформални работници (дури 76% од вкупниот број на неформални работници) се значајно погодени од кризата што ќе доведе до **намалување на нивните приходи од дури 60%**. Оваа загуба на за-

работувачката може да ја **зголеми релативната сиромаштија на неформалните работници и нивните семејства за 34% поени** во глобални рамки (дури 46% во Европа и Централна Азија).

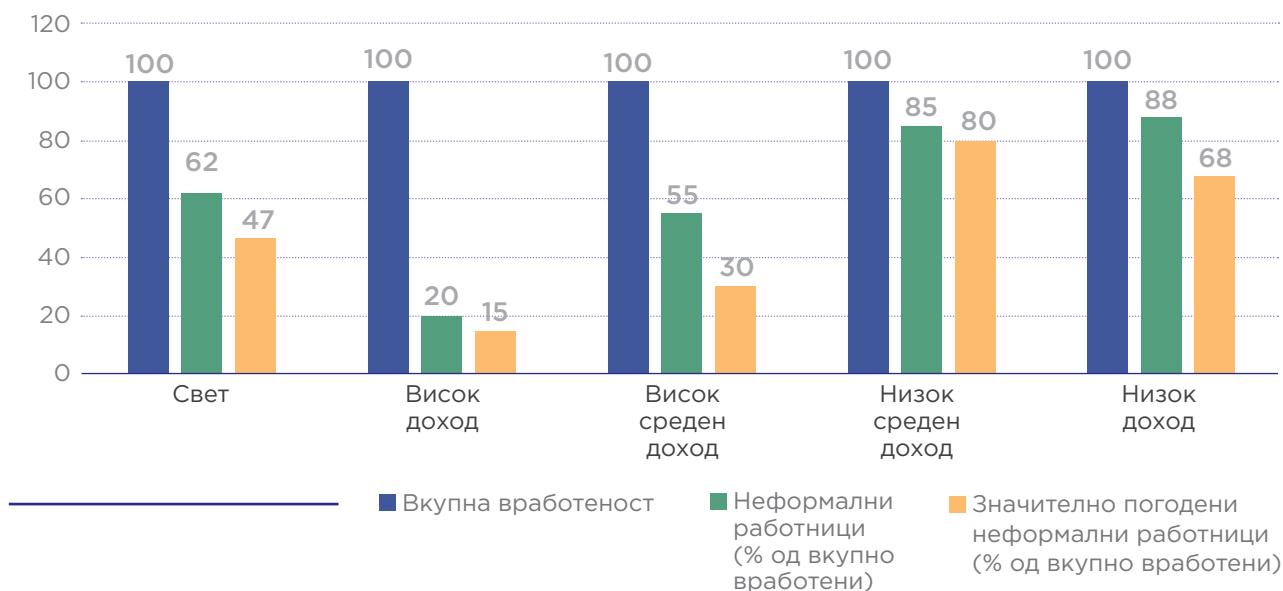
Неформалните **работници немаат основна заштита, вклучително и социјална заштита, имаат слаб пристап до здравствени услуги, работат на работни места кои не можат да се работат од дома и немаат алтернативен извор на приходи во случај на болест или затварање на работата.**

Голем дел од неформално вработените работници се соочуваат со дилемата „да се умре од глад или од вирусот“.

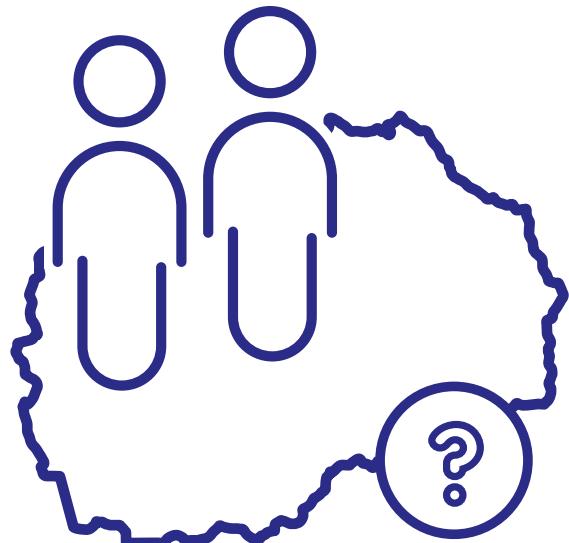
Графикон 1

Колкав дел од вработените лица се неформални работници силно погодени од Ковид-19 кризата?

Извор: ILO (maj, 2020)

КАКВА Е СОСТОЈБАТА СО НЕФОРМАЛНИТЕ РАБОТНИЦИ ВО СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА

„**НАЈГОЛЕМ УДАР ОД
ПАНДЕМИЈАТА НА КОВИД-19
И ОД ПРЕЗЕМЕНИТЕ
РЕСТРИКТИВНИ МЕРКИ
СЕ ЗАБЕЛЕЖУВА
КАЈ РАБОТНИЦИТЕ
АНГАЖИРАНИ ВО РАМКИ НА
НЕФОРМАЛНАТА ЕКОНОМИЈА.**“

Ковид-19 пандемијата предизвика големи дисторзии на пазарот на трудот во последниот период, односно како што **пандемијата го зголемуваше својот интензитет сè повеќе работници го напуштаа пазарот на трудот**, односно остануваа без работа, без разлика дали беа официјално вработени или функционираа во рамките на неформалните економски текови.

Пандемијата остави силни последици врз младите работници на возраст од 15 до 24 години, кои во четвртиот квартал од 2020

година, во однос на истиот период 2019 година се соочиле со пад на вработеноста од 13,5%, односно во апсолутен износ 7072 работници ги загубиле своите работни места.

КОВИД-19 пандемијата остава поголеми последици врз жените на пазарот на труд. Имено, споредено со 2019 година, на крајот од 2020 година, околу 10 250 работнички ги загубиле своите работни места, што во однос на мажите (7 557 работници) претставува разлика од околу 26%.

Според Државниот завод за статистика, во 2019 година **во Северна Македонија 128.026 лица се неформално вработени**. Тие се најчесто вработени во најпогодените сектори во економијата. Најголем број неформални работници има во земјоделството (каде над 50% од работниците функционираат на неформална основа), потоа градежништвото, каде околу 32% се неформални работници, услужни дејности (18%) и административна поддршка (14%).

Кај најголем дел од **неформално вработени-те работници приходот по основ на нивните економски активности претставува единствен извор** на приход за финансирање на нивните основни човекови потреби.

Како резултат на Ковид-19 пандемијата, најголем дел од **работниците кои функционираат во неформалната економија** бележат опаѓање на нивните приходи со што се соочуваат со ризик да западнат во екстремна сиромаштија, односно во неможност да ги задоволат своите егзистенцијални потреби.

Едноставна споредба на бројот на загубени работни места во КОВИД-19 периодот (17 810 работници) со бројот на зголемување на невработеноста 54 692 лица, може да се констатира дека станува збор за околу **36 882 лица кои во изминатиот период воопшто не биле регистрирани како невработени, а сега се пријавиле во евидентијата на невработени.**

Значителен пад во приходите се забележува кај околу 40 000 лица кои работат сезонски во странство. Значителен е бројот на работници од Северна Македонија кои работат сезонски во странство и рестриктивните мерки воведени во тие држави практично ги оставија тие луѓе без планирани доходи.

Најголем број на погодени неформални работници и од машки и од женски пол се ангажирани во секторите со средно-ниско ниво на ризик -кај жените учеството е 75% од погодените жени неформални работници, кај мажите 23,6% од погодените од кризата работат во сектори со среден ризик.

Графикон 2
Неформално вработени, вкупно и според пол (2014-2019)

Извор: Државен завод за статистика

КОЈА Е НАШАТА ЦЕЛ?

ИСТРАЖУВАЊЕТО ИМАШЕ
КОМПЛЕКСНА ЦЕЛ:

- Да го процени **обемот на неформалната економија** и бројот на лица ангажирани во неформалниот сектор,
- Да го утврди **ефектот/последиците од КОВИД-19 пандемијата** врз неформалните работници,
- Да ги мапира и оцени **ефектите од мерките преземени** од централната и локалната власт и
- Како крајна цел да креира основа за **подобрување на постоечките мерки/политики и создавање рамка за поголема отпорност** кај оваа категорија на граѓани на последици од слични кризи во иднина.

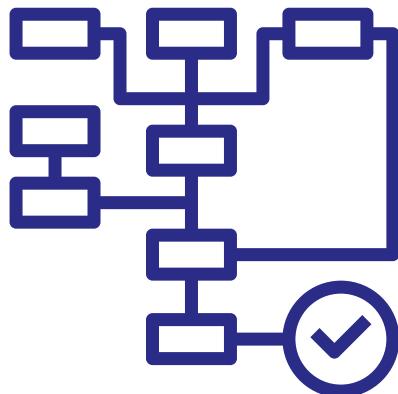
КАКВА МЕТОДОЛОГИЈА БЕШЕ ПРИМЕНЕТА?

Самото истражување наметна потреба од методологија фундирана на неколку столбови:

Беше користена **анализа на секундарни податоци** (расположливи јавни податоци/ информации и обезбедени со БПИЈК) во утврдување на состојбата на неформалните работници, ефектите од пандемијата врз неформалните работници, мапирање на мерките за поддршка на неформалниот сектор во услови на пандемија.

Во мерење на степенот на неформална економија во Република Северна Македонија, се користеше **статистичка анализа и економетриска анализа** во аплицирањето на методот на потрошувачка на електрична енергија –Electricity Consumption Method (ECM) и методот е познат како – Multiple Indicators Multiple Causes (MIMIC), каде што се прави структурно моделирање со користењето на неформалната економија како латентна варијабла.

Теренско истражување (анализа на првични податоци) преку дистрибуирање на прашалник до засегнатите групи на работници, спроведено во домовите на испитаниците со целосно запазување и примену-

вање на мерките за заштита при КОВИД-19. Овој квалитативен пристап на истражување имаше за цел да се анализираат социо-економските ефекти од ковид-19 пандемијата врз ранливите групи на граѓани (работници од неформалната економија, културни работници, работници во угостителски сектор, трговија, работници кои работат во дежностите чување деца и чување стари лица и лица со посебни потреби и домашни работници) и евалуација на ефектите од донесените мерки за справување со КОВИД-19.

КОЛКУ ИZNЕСУВА НЕФОРМАЛНАТА ЕКОНОМИЈА ВО СЕВЕРНА МАКЕДОНИЈА?

Од 2006 година па наваму, во просек степенот на неформална економија бележи надолен тренд на движење. Во периодот од 2006 до 2015 година, неформалната економија бележи пад од околу 10 процентни поени. Во периодот од 2016 до 2019 година неформалната економија забележала пад од до-

полнителни 4,5 процентни поени (согласно методот на потрошувачка на електрична енергија).

Резултатите од MIMIC методот и ECM методот за пресметка на степенот на неформална економија иако се разликуваат во степенот на неформалност (што се смета за оправдано доколку се земе во предвид различните детерминанти кои се користат во пресметката), истите индицираат на надолен тренд на учеството на неформалната економија во БДП во претходниот период.

Резултатите од двете пресметки покажуваат **тренд на намалување на учеството на неформалната економија во официјалниот БДП**. Притоа, проценетата вредност на неформалната економија со помош ECM методот во 2019 година изнесува 21,3% од БДП, а со помош на MIMC методот 28,9% од БДП.

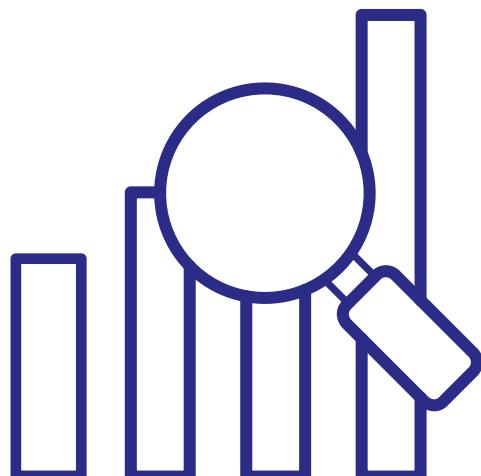
Графикон 3.
Неформалната економија во Република Северна Македонија (2006-2019)

Извор: Пресметки на авторите

КАКВИ РЕЗУЛТАТИ ПОКАЖА ИСТРАЖУВАЊЕТО?

Какви мерки превземаа централната и локалната власт за справување со пандемијата од Ковид -19

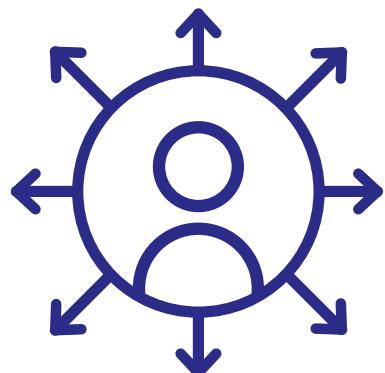
- Со цел ублажување и надминување на негативните последици предизвикани од КОВИД-19 пандемијата **Владата на Република Северна Македонија креираше 5 пакети на економски мерки** за поддршка на граѓаните и стопанството.
- Најголем дел од мерките кои се дел од петте пакети сетови на мерки се фокусирани на **ублажување на социјалните и економски последици од КОВИД 19 пандемијата**.
- **Најголем дел од наведените мерки не се специјално и директно насочени кон неформалните работници.** Неформалните работници во најголем дел можат да почувствуваат индиректен ефект од мерките на централната власт (без дирек-

тно таргетирање) – преку намалени трошоци, одложување на обврски по кредити, поддршка за младите кои се членови на семејството, помош за компаниите кои ги ангажираат и сл.

- **Една мерка на централната власт директно ги таргетира лицата од неформалната економија:** обезбедување парична помош за домаќинствата и енергетски додаток, преку релаксирање на критериумите за влез во системот за гарантиран минимален доход на лицата од неформалната економија кои останале без работа.

- ➔ Дел од неформалните работници, како пасивни баратели на работа, се опфатени со мерката за платежни картички во четвртиот пакет мерки.
- ➔ **Постои отсуство на конзистентност и континуитет во носењето на централните мерки за помош во услови на КОВИД19 пандемијата.**
- ➔ Со оглед на тоа што **неформалните работници се најчесто ангажирани во секторите кои беа најпогодени од кризата**, мерките кои се однесуваат на тие сектори се исто така особено релевантни и за оваа група на граѓани.
- ➔ Неформалните работници кои функционираат **во руралните средини немаат доволно расположливи информации за искористување** на мерките од Владата.
- ➔ Отсуство на соработка помеѓу институциите и оттука **отсуство на принципот на конзистентност и комплементарност на мерките пре вземени на локално и централно ниво.**
- ➔ Одделните општини бележат различен степен на успешност и материјално-финансиски и кадровски капацитет во справувањето со КОВИД 19 пандемијата.
- ➔ Анализата на локалните мерки за справување со Ковид-19 покажа дека **најчесто не постојат мерки кои се директно насочени кон работниците кои функционираат во рамките на неформалната економија**. Од донесените мерки може да се забележи дека доминантниот дел се насочени кон зачувување на јавното здравје, додека втора приоритет на локалните мерки преставува ослободување на дополнителни финансиски средства кон деловните ентитети и физичките лица.

СОЦИО-ЕКОНОМСКИТЕ ЕФЕКТИ ОД КОВИД-19 ВРЗ НЕФОРМАЛНИТЕ РАБОТНИЦИ - ШТО СЕ СЛУЧУВА НА ТЕРЕН?

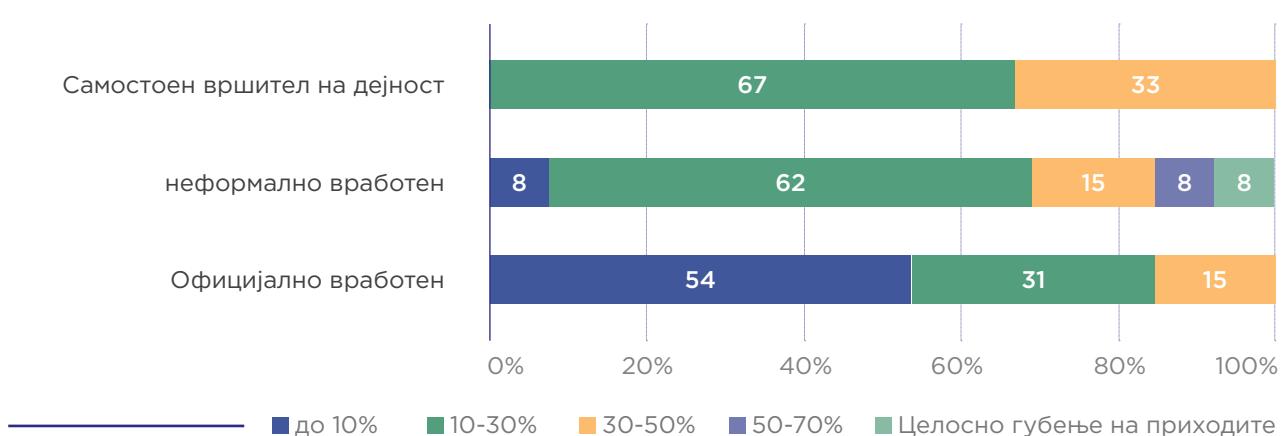
- **Дури 67% од испитаниците изјавиле дека не се евидентирани како невработени лица во Агенцијата за вработување на Република Северна Македонија.** Од друга страна околу 1/3 (31%) од испитаниците изјавиле дека се евидентирани како невработени лица.
- Во поглед на примањето на социјална помош, **речиси сите испитаници изјавиле дека не примаат социјална помош по никоја основа.** Имајќи ја предвид структурата на испитаниците, ова укажува на степеност на покриеност на овие категории граѓани со социјална заштита.
- Најголем дел од испитаниците изјавиле дека остваруваат редовни приходи (41%). Дел од испитаниците остваруваат приходи, но тие се повремени и нередовни (20%). **Особено загрижува што висок дел од испитаниците изјавиле дека не остваруваат приходи по никој основ (33%).**
- Околу 16% од испитаниците бележат ниво на доход пониско од законската месечна минимална плата.
- **Дури 87% од испитаниците се изјасниле дека немале никаква консултација со претставници на надлежните институции во врска со проблемите и последиците кои истите ги имаат од КОВИД-19 пандемијата.**

- Најголем дел од испитаниците истакнале дека **КОВИД-19 пандемијата допринела за значајно зголемување на трошоците за разни намени поврзани со КОВИД-19 пандемијата (46%)**.
- Значаен дел од испитаниците тврдат дека **како последица од пандемијата во претходниот период дошло до значајно намалување на нивните егзистенцијални приходи (30%)**, загуба на работата за време на КОВИД-19 пандемијата (9%), проблеми со згрижувањето на децата и нивниот образовен процес во време на пандемијата (6%).
- Во просек, на 10 лица, околу 6 лица се соочиле со намалување на нивните приходи во претходниот период како последица од КОВИД-19 пандемијата.
Додека 10% од испитаниците во изминатиот период се соочиле со целосно губење на нивните приходи.

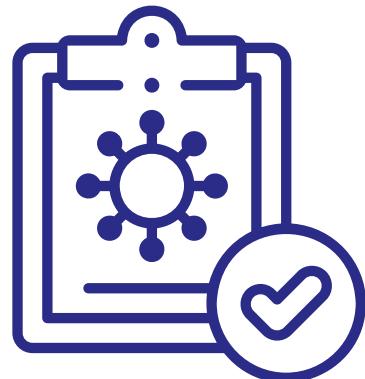
- **Во однос на падот на приходите кај неформалните работници, може да се констатира дека дел од неформалните работници (15%) се соочиле со пад во приходите од 30-50%, додека 8% од оваа категорија на работници се соочиле со пад на приходите од 50-70%. Дури 8% од неформалните работници за време на КОВИД-19 пандемијата (во претходниот период) се соочиле со целосно губење на нивните приходи (ги загубиле своите работни места).**

Графикон 4.
Степен на намалување на приходите помеѓу одделните типови на работа

Извор: Пресметки на авторите

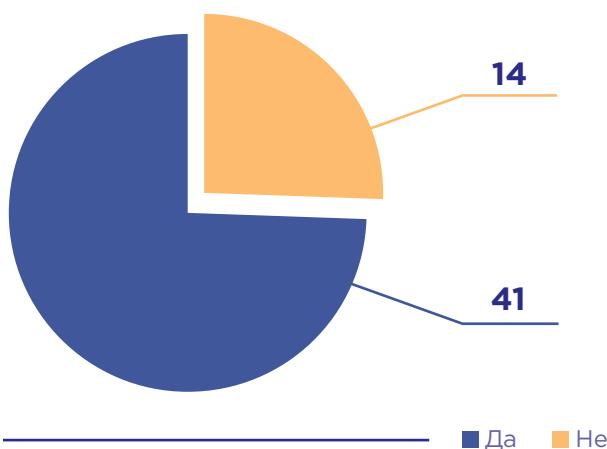
КАКВИ МЕРКИ СЕ ПОТРЕБНИ ЗА СПРАВУВАЊЕ СО ПОСЛЕДИЦИТЕ ОД КОВИД -19?

- Само 25% од испитаниците искористиле дел од мерките на централната власт, додека 75% од граѓаните потврдиле дека немаат искористено ниту една мерка во претходниот период.

Графикон 5.
**Искористеност на мерките
од централната власт**

Извор: Пресметки на авторите

- Како главни причини за неискористеност на мерките испитаниците ги наведуваат немањето на информации за тоа кои мерки им се на располагање (во 24% од случаите), сетовите на мерки спроведени од централната власт не се соодветни за нивната положба/состојба (29%), недоверба дека согласно мерката ќе ја добијат соодветната помош (17%), мерките не се доволни за да овозможат поддршка за време на КОВИД-19 пандемијата (12%), страв од влегување во системот (2%).

Табела 1.
Причини за неискористеност на мерките

Извор: Пресметки на авторите

ПРИЧИНИ ЗА НЕКОРИСТЕЊЕ НА МЕРКИТЕ	ПРОЦЕНТ (%)
Немам информации за тоа кои мерки ми се на располагање	24
Страв од влегување во системот	2
Недоверба во системот дека согласно мерката ќе добијам помош	17
Мерките се несоодветни за мојата положба/состојба	29
Мерките не се доволни за да овозможат поддршка во време на КОВИД-19 пандемијата	12
Не исполнувам услови за ниту една мерка	12
Немање потреба	2
Друго	2

- Голем дел од испитаниците (**70%**) **истакнале дека имаат потреба од дополнителна владина мерка за олеснување на последиците од кризата**, додека 30% од испитаниците истакнале дека не им се потребни дополнителни владини мерки.
- Согласно ставовите на испитаниците поврзани со мерките кои би биле најсоодветни во наредниот период:
  - Најголем дел од испитаниците сметаат дека најсоодветна мерка би била поддршката во парични средства (44%).
  - Дел од граѓаните за оптимални ги сметаат и мерките за помош во вид на средства за заштита од КОВИД-19 пандемијата (19%).

- ➔ Исто така како дополнителна мерка 17% од испитаниците истакнале дека во наредниот период имаат потреба од поддршка во совети и помош за остварување на своите права, поддршка во даночни и други фискални/финансиски олеснувања од страна на централната/локалната власт (12%), мерките за вклучување во формалниот систем на социјална сигурност (9%).

Табела 2.
Какви мерки се најсоодветни за ублажување на негативните последици од КОВИД-19 пандемијата

Извор: Пресметки на авторите

ВИДОВИ НА МЕРКИ	ПРОЦЕНТ (%)
Мерки за поддршка во парични средства	44
Мерки за поддршка во совети и помош во остварување на своите права	17
Мерки за поддршка во даночни и други фискални/финансиски олеснувања спрема централната/локалната власт	12
Мерки за помош во средства за заштита од КОВИД-19	19
Мерки за вклучување во формалниот систем за социјална сигурност	9

- Во врска со **потребните информации кои би им биле од корист на граѓаните во иднина**, 50% од испитаниците истакнале дека информациите поврзани со искористување на КОВИД-19 мерките би биле од најголемо значење.
- **20% од испитаниците потврдиле дека имаат потреба од информации околу процедурата и условите за искористување на некое право** (пред сè тука се мисли на правата поврзани со мерките за помош од КОВИД-19 пандемијата).

Табела 3.
Какви информации би биле корисни за вас во иднина

Извор: Пресметки на авторите

ВИД НА ИНФОРМАЦИЈА	ПРОЦЕНТ (%)
Информација за искористување на КОВИД-19 мерките	50
Информација за пријавување на прекршување на КОВИД-19 мерките	9
Информација за процедура или услови за искористување на некое право	20
Информација околу можните инспекциски/судски механизми кои Ви се на располагање	6
Информација каде можете да се обратите за бесплатна правна помош	6
Информација каде можете да се обратите за психолошка поддршка и поддршка на жртви од семејно насилиство	4
Информација за друга граѓанска организација каде можете да добиете стручен совет или поддршка	4
Информација за можностите за синдикално здружување	1

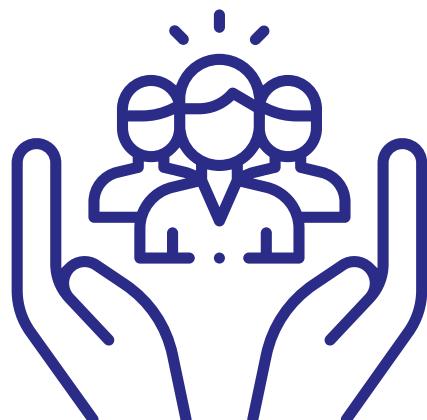
ПРОФИЛ НА ФОРМАЛНИТЕ VS. НЕФОРМАЛНИТЕ РАБОТНИЦИ ВО ВРЕМЕ НА КОВИД-19

- *Најголем дел од работниците кои функционираат во рамките на неформалната економија се на возраст 35-64 години, додека на возраст од 25-64 години се работниците кои функционираат во рамките на формалните економски текови.*
- *Речиси сите работници (формалните и неформалните работници) поседуваат здравствено осигурување.*
- *Во споредба со формално вработените лица, работниците кои функционираат во рамките на неформалната економија во поголем степен имале потреба од здравствена услуга во претходниот период.*
- *Најголем дел од формално вработените работници во претходниот период остварувале редовни приходи (80%), од друга страна околу 65% од неформално вработените не остварувале приходи во претходниот период.*
- *Во поглед на износот на приходите околу 60% од формално вработените работници остваруваат приходи во износ 15 000 - 30 000 денари.*
- *Во однос на работниците кои функционираат во рамките на неформалната економија, најголем дел од нив остваруваат приходи во износ 9 000 - 15 000 денари. Исто така дел од работниците ангажирани во неформалната економија остваруваат приходи под 9000 денари.*

- **Главни последици од КОВИД-19 пандемијата се порастот на трошоците поврзани со разни намени како резултат на пандемијата, намалување на приходите за егзистенција како и целосно губење на приходите за егзистенција (губење на работното место).**
- **Кај работниците кои функционираат во рамките на формалните економски текови, намалувањето на приходите во претходниот период се движи до 10%, додека пак помал дел од работниците истакнале дека намалувањето на приходите се движи од 10-30%.**
- **Кај работниците кои функционираат во рамките на неформалната економија **во 62% од случаите дошло до намалување на приходите 10-30%**. Исто така, дел од неформално вработените работници се соочиле со **намалување на приходите од 30-50% (15%)**. Во 8% од случаите дошло до целосно губење на приходите.**
- **Речиси сите вработени (и формално и неформално вработени) се соочиле со пораст на трошоците во претходниот период.**
- **Расходи кај кои се забележува пораст во претходниот период се: средства за дезинфекција и заштита, здравствени трошоци и трошоци за храна и намирници.**
- **Во просек, најголем дел од вработените во формалните економски текови немаат искористено ниту една од централните мерки за ублажување на последиците од КОВИД-19 пандемијата. Степенот на искористеност на мерките од страна на неформално вработените работници изнесува 42%.**
- **Како главна причина за неискористеност на мерките од страна на формално вработените работници се наведува фактот дека мерките се **несоодветни за состојбата, односно положбата на формално вработените работници**.**
- **Неформално вработените работници како причини за ниското ниво на искористеност на мерките ги наведуваат следните: **немање на соодветни информации за тоа кои мерки им стојат на расположување, недоверба во системот дека согласно мерката ќе добијат помош, како и ставот дека мерките не се доволни за да им овозможат поддршка во време на КОВИД-19 пандемијата.****

ПРЕПОРАКИ И ПРЕДЛОГ МЕРКИ ЗА ПОДДРШКА НА НЕФОРМАЛНИТЕ РАБОТНИЦИ

- Подигнување на свеста за ризиците поврзани со ковид 19 вирусот и обезбедување достапни информации за превентивни мерки и безбедно однесување на работното место.
- Поголемо информирање за опасноста од вирусот и важноста од заштитна опрема при работа со цел да се намали изложеноста на работниците и нивните семејства на Ковид 19 вирусот .
- Да се изработат брошури, видеа, СМС-пораки што можат лесно да се разберат и да допрат до оние кои работат во неформалната економија.
- Проширување на опфатот за социјална заштита на неформалните работници, вклучително и навремен трансфер на пари и обезбедување и достава на храна до ранливите групи на граѓани во рамки на неформалните работници.
- Специфичните мерки треба да се прилагодат посебно на жените работнички кои истовремено имаат семејни одговорности, семејства кои можат да прибегнат кон детски труд како стратегија за справување, како и други ранливи подгрупи.
- Напори за одржување на синџирите на снабдување во земјоделството и зајакнување на врските на пазарот за локалните производители, истовремено промовирајќи пристој на работа.
- Обезбедување на бесплатна заштитна опрема (маски, средства за дезинфекција, визир, заштитна облека итн.).
- Пристап до квалитетна здравствена заштита и проширување на опфатот на системот на здравствена заштита со вклучување на истите во системот. Посебно обезбедување здравствена заштита на неформалните работници во рурални средини.

- ➔ Потребно е да се обезбеди сигурен доход и храна на неформалните работници кои останале без работа и доход и помош на нивните семејства, за да се компензира загубата.
- ➔ За да се креираат ефикасни мерки за помош, потребно е неформалните работници да имаат можност да ги искажат своите ставови и затоа мора да бидат вклучени во социјалниот дијалог со владата како креатор на мерките.
- ➔ Поголема вклученоста на локалната самоуправа во дизајнирање и спроведување на одговори на итни случаи, за зајакнување на системите за социјална заштита и поддршка на транзицијата кон формалната економија.
- ➔ За да се олесни процесот неформалните работници да се внесат во формалната економија и истите да бидат мотивирани тоа доброволно да го направат потребно е да се понуди одреден период во кој нивниот доход нема да се оданочува или ќе се оданочува по ниска даночна стапка. На пример: мерката би гласела: Откажување од данок на доход за неформални работници кои ќе станат дел од формален сектор, во текот на 6 месеци.
- ➔ Освен проширување на шемата на социјална заштита со оние граѓани кои не се опфатени, потребно е да се зголемат надоместоците, да се унапреди исплатата на истите и да се релаксираат условите за подобност и влез во шемата. Ова може да се направи преку различни програми, вклучувајќи надоместоци за невработеност, универзални пензии, детски надоместоци или програми за социјална помош.
- ➔ Еднократните парични трансфери може да се дизајнираат за оние кои не се заштитени преку други механизми. Може да се спроведе секторски пристап кој им дава приоритет на работниците во занимања кои се особено погодени.
- ➔ Може да се воведат и мерки за намалување на трошоци, како што се откажувања на плаќања за јавни услуги, како што се електрична енергија, вода, телефон или други услуги.
- ➔ Брза мобилизација на институциите, скратување и олеснување на процедури, доближување до граѓаните со цел полесно информирање, воспоставување на информативни пунктови во секоја општина со цел добивање јасни и навремени информации како и подобро таргетирање на граѓаните кои би ги опфатила мерката.

Автори:

**Овој документ за политики е изготвен
од истражувачите на Аналитика:**

Бојана Мијовиќ Христовска, Билјана
Ташевска, Тамара Мијовиќ Спасова,
Борче Треновски и Кристијан Кожески

Овој бриф за политиките е изработен во рамки на проектот „Одговор на социо-економските ефекти од КОВИД-19 преку поддршка на ранливите групи на ниско-платени работници, работници кои се дел од неформалната економија и привремено вработени работници”, што го спроведува конзорциум од 6 организации составен од: Институт за економски истражувања и политики Finance Think - Скопје; Здружение за истражување и анализи ЗМАИ - Скопје; Аналитика - Скопје; Здружение Гласен текстилец - Штип; Здружение за унапредување и заштита на правата на работниците Достоинствен Работник - Прилеп; и Здружение за рурален развој ЛАГ АгроЛидер - Кривогаштани, со финансиска поддршка на Фондацијата Отворено општество - Македонија.

Содржината на овој бриф е единствена одговорност на Аналитика и на ниту еден начин не може да се смета дека ги одразува ставовите на Фондацијата Отворено општество - Македонија.

